

„Silné, emocionální, autentické - nejlepší německý film posledních let“

Oliver Hüttmann – Rolling Stone

„Působivý a znepokojivý, významný německý snímek“

FBW Deutsche Film- und Medienbewertung

MATERIÁL PRO ŠKOLY

Předmluva

Dnešní Německo. V zemi panuje válka. Alespoň v myslích skupin pravicových radikálů. Hrají si na zachránce národa, mají vztek na cizince, ale hlavně na všechny, vůči komu mohou směřovat svou nenávisť. Neonacisté jsou ve svém živlu.

Velmi silný příběh, který se zakládá na přesném prozkoumání daného prostředí, nás zavede do prostředí, které odrazuje a zároveň vyžaduje pozornost. Jak vznikl rasismus? Jak funguje identifikace? Jak působí asociální vzory? *Bojovnice* ukazují vnitřní pohled skupiny radikálních neonacistů plný agrese a zřejmých rozporů. Film nás konfrontuje se zjednodušujícími pohledy na historická fakta, drsnými rituály a děsivou dynamikou extrémistické skupiny. Neboť mladí lidé, plní nenávisti a brutality, potřebují pro svou seberealizaci neustále nové oběti. Ty hledají vně i uvnitř skupiny.

Také sledujeme, jak hlavní hrdinka Marisa začíná z tohoto propletence nenávisti a násilí pomalu unikat. Nakonec však za to zaplatí vysokou daň. Ale díky své odvaze vytvoří nový model – přináší nám tak film s určitou nadějí.

Bojovnice nedávají žádné snadné odpovědi a vedou diváky k hlubokému zamyšlení. Film se dotýká lidského obrazu demokracie, volá po společném soužití rozličných národností, po ohromném úkolu integrace. Ptá se na důvody radikalizace a násilí. *Bojovnice* řeší problémy, které se ve světle nejnovějších poznatků o pravicovém terorismu čím dál tím naléhavěji objevují. Náš „materiál o filmu“ chce přispět k živé diskuzi na toto téma – skrze kompaktní informace o filmu a jeho pozadí, stejně jako praktické návrhy na výuku. Přejeme vám inspirující filmový zážitek a zajímavé diskuze.

Vera Conrad, Regine Wenger a Ulrich Steller

Vydavatel: Vera Conrad, dle objednávky od Ascot Elite Filmverleih GmbH

Zodpovědná osoba: Vera Conrad, www.con-kuk.de

Praktická cvičení: Regine Wenger, reg.wengr@gmx.de

Texty o filmu: Dr. Ulrich Steller, www.textstrategie.de

Všechny materiály v tomto sešitě mohou být volně reprodukovány ve třídách.

ÚDAJE O FILMU

Tvůrci filmu

Scénář a režie: David Wnendt
Produkce: Eva-Marie a Alexander Martensovi
Producent: René Frotscher
Kamera: Jonas Schmager
Střih: Andreas Wodraschke
Zvuk: Paul Rischer
Scénografie: Jenny Roesler
Kostýmy: Nicole Hutmacher
Masky: Jana Schulze
Originální hudba: Johannes Repka (*„Všechny písně a texty jsou výstižné a byly vyrobeny výhradně pro tento film. Všichni hudebníci se distancovali od radikální pravice a diskriminačního obsahu hudby. Jakékoliv použití mimo film je zakázáno. Jakékoliv porušení bude trestáno okamžitým obviněním.“*)

Herecké obsazení

Marisa: Alina Levshin
Svenja: Jella Haase
Rasul: Sayed Ahmad Wasil Mrowat
Sandro: Gerdy Zint
Markus: Lukas Steltner

Festivaly, ocenění (výběr)

- 35. Mezinárodní filmový festival Sao Paolo – cena „Mostra“ pro nejlepší herečku v hlavní roli (Alina Levshin)
- Cena First Steps Award 2011 – Nejlepší celovečerní hraný film
- Förderpreis Deutscher Film 2011 – Nejlepší scénář (David Wnendt), Nejlepší herečka v hlavní roli (Alina Levshin)
- Mezinárodní filmový festival v Curychu 2011 – cena Special Jury Mention
- Kinofest Lünen 2011 – Studentská filmová cena (Bojovnice), Nejlepší scénář (David Wnendt)
- Filmový festival MFG-Star 2011 Baden Baden – Nejlepší režisérský debut (David Wnendt)
- Prix Genève Europe – Nejlepší TV fiktivní scénář

Žánr: drama

Stopáž: 103 minut

Do českých kin budou *Bojovnice* uvedeny 25. října 2012. Film není vhodný pro děti do 12 let.

NÁMĚTY A TÉMATA K DISKUZI

- Demokracie: struktura, hranice, problémy
- Radikální skupiny a integrace v Německu (resp. Česku)
- Vzdělání, socializace, nenávist a agrese
- Jak vzniká identita, solidarita, soudružnost?
- Prvky ideologie opovrhování lidmi
- Neonacismus: jak ho mohu poznat? Jak se mám chovat?
- „Nové“ ženské síly v pravicově-extremistických hnutích
- Sociální role žen a dívek
- Nacisté dříve a dnes: historicko-politické srovnání
- Pravicovní radikálové před rokem 1990, po převratu a dnes
- Hudba a emoce, hudba a tanec jako „životní styl“
- Hudba jako „výpověď“: Jak moc přispívá ke stylu, jak moc utváří jedince?
- Hatecore & Co.: Co je to pravicový rock? Čím je pro mladé lidi atraktivní?

OBSAH FILMU A ÚSTŘEDNÍ TÉMATA

Film začíná na jeho konci. Mladá Marisa leží zhroucená na pláži kdesi na severu Německa a vnímá poslední pohled na moře (mizící v bílé mlze). U ní sedí jen její kamarádka Svenja. Dlouhý záběr, který rozvíjí předchozí dramatické události. *Bojovnice* sledují životy pravicových extrémistů a drasticky vyobrazují prostředí, jehož propasti jsou díky důkladnému pohledu zevnitř a impresionistickému vyprávění skutečným zážitkem. Zároveň film posílá hlavní postavy do oblastí bolestného sebe-poznání: Marisa tak ujede dlouhou cestu od „nacistické nevěsty“ až k odpadlici a ženě plné naděje.

Hrdinství a nenávist

Symbolický začátek cesty leží již v Marisině dětství. Její dědeček ji trénuje s batohem plným písku. Když se s vypětím sil dopotácí do cíle, bere ji do náruče a říká „moje bojovnice“.

Marise je 20 let a přilne k dědovi ještě více, než kdy před tím, když ho navštíví v nemocnici. Poté vidíme Marisu s jejím přítelem Sandrem a skupinkou neonacistů, která ve vlaku útočí na cizince. Když je po akci a Marisa se Sandrem jsou doma, vtrhne do bytu policie. Sandro je zatčen.

Rodinné Blues

Svenja, 15 let, sedí doma u počítače a nereaguje na otčímovo volání. Do svého internetového profilu uvádí: „Rodinný stav – sirotek“. Nevlastní otec jí pravidelně kontroluje prsty a ústa, aby zjistil, zda Svenja náhodou nekouří. Za výborné vysvědčení jí dává peníze („zasloužila sis je“). Svenja ví, jak této situace využívat a jak tajně kouřit.

Když je Sandro propuštěn z vězení, touží Marisa po dítěti. Její matka má však pohrdavé poznámky. Marisa nesnáší cizince, a tak v supermarketu, kde pracuje, odmítne zkasírovat Jamila a Rasula, dva žadatele o azyl. I když je matka svědkem dceřina chování, nezakročí.

Skupina pravicových radikálů se baví u vody. Jamil s Rasulem by si rádi užili na pláži volné odpoledne, ale komunita je vyštve. Ze vzteku poškodí Rasul Marisino auto. Když to Marisa zjistí, sedne do auta a vydá se za nimi – na silnici je srazí ze skútru a bezstarostně odjíždí z místa nehody.

Další den se Marisa vrací na místo nehody a rozmýšlí, zpytuje svědomí. Když znovu potká v krámě Rasula, který nemá dostatek peněz na zaplacení, nechá ho jít. Rasul je nyní sám a touží se dostat do Švédska.

Svenja si začíná s Markusem, který jí zavede do komunity pravicových radikálů.

Klesnout, přesto vytrvat

Rasul ví, že na cestu do Švédska potřebuje peníze, a tak si o ně nepokrytě řekne Marise. Ta je sice nemá, ale nabídne Rasulovi pomoc.

Svenjin otčím objevil cigarety. Za trest musí dívka vykouřit celou krabičku cigaret naráz. Její nenávisť vůči rodině se tak prohlubuje. Svenja stále více proniká do komuny, i když musí snášet osobní útoky ze strany Marisy. Mezi Sandrem a Marisou dochází k roztržce kvůli zbrani, kterou si Sandro koupí. Marisa se tak více odklání od svého přítele a nachází porozumění u Svenji.

Doma se Svenja pokouší o vzpouru a s chladným klidem rozbije otčímův laptop. Druhý den pak odchází z domova, rozhodnuta se tam již nevrátit. Na cestu si bere jen několik kousků oblečení a balík peněz. Marisin dědeček zemře. Člověk, který byl pro Marisu přítelem, útěchou a rádcem je nyní pryč. Když pak Sandro napadne nevinného Rasula, je Marisa rozhodnuta z komunity odejít a pomoci Rasulovi za každou cenu. Sandra zbije baseballovou pálkou, odvede Svenju a společně s Rasulem odjíždí k severnímu pobřeží Německa. Díky Svenjiným penězům může Rasulovi zajistit přepravu do Švédska.

Otevřený, děsivý konec

Rasul odjíždí na nafukovacím člunu a Marisa si v duchu přehrává šťastné chvíle z dětství. Na pláži se však objevuje Sandro a z pomsty ji zastřelí. Marisa umírá na pláži a ohromená Svenja klečí vedle ní. Marisa se dívá na moře, dokud nezemře. Opakuje se tak dlouhý záběr, který uváděl začátek filmu.

PŘEDLOHA – CESTA – ROZPORY

Kdo je to neonacista? Film *Bojovnice* představuje různé projevy toho, co je často považováno za pravicový extrémismus. Na vývoji hlavních postav můžeme poznat různé příčiny a okolnosti jejich radikalizace. *Bojovnice* demonstrují, jak komunita drží „stejně smýšlející“ pohromadě – a zároveň představují cynický pohled na svět, s hrubými rozpory a dramatickými dopady.

Marisina cesta ven

Zpočátku vidíme Marisu jako rasistku. Od svého dědečka, který jí by velmi blízký, jednoznačně přebírá názory na nacistické období. Chce si vybit všechen ten vztek a zklamání, které se ve dvacetileté pokladní, která nemá žádnou životní perspektivu, nahromadily. Její traumatizovaná a nechápavá matka pro ni není oporou, nýbrž součástí problémů. V pravicově radikální skupině má však Marisa vysoké postavení. Dostává se jí uznání a seberealizace, jakého se jí v běžném životě nedostává. Užívá si opojení moci při páchaném násilí. „Oběťmi“ jsou ti ostatní. Ale Marisa prochází obrovským vývojem. Její černo-bílý pohled na svět se rozpadá. Realitu začne vnímat odlišně, bojuje sama se sebou a nakonec touží dostat se ven.

Její rozhodnutí iniciují tři bolestné zkušenosti. Zprv ztrácí svůj vzor: Dědeček pro ni od dětství představoval emocionální kotvu. Nahradil otce, který zřejmě nikdy v jejím životě pořádně nefiguroval. Smrt dědečka je pro Marisu ohromnou ránou. I když jí matka sdělí, že ji otec během těhotenství tělesně týral, její důvěra v něj přetrvává. Zadruhé, Marisa lituje, že srazila svým autem dva cizince. Zpočátku pomáhá Rasulovi z lítosti, ale postupem času jí začíná být sympatický. Pomáhá Rasulovi a riskuje tím víc, než si kdo dokáže představit. Zatřetí, Sandro, jehož bezohledné jednání Marise nejdříve imponovalo a kopírovala jej, se náhle stává vážným nebezpečím. Sandro si navíc začne dělat na Marisinu lásku vlastnický nárok. Když se ho Marisa pokusí opustit, obrátí se jeho náklonnost v nenávisť. Nakonec se z Marisy, bývalé pachatelky, stává oběť násilí.

Svenjina cesta dovnitř

Studentka Svenja pochází z lepších sociálních podmínek než Marisa a přichází v opačném směru. Snaží se vymanit z buržoazního světa, který ji dusí. Svenja se chce přihlásit do kruhu neonacistů, aby unikla před svými rodiči. Chce být volná, od matky, která se vnučuje a vměšuje, a zejména od tyranského otčíma. Svenja se jako většina ostatních mladých připojuje ke skupině, kde hledá solidaritu a uznání. Myšlenky pravicových extrémistů ji pohltní, provokace společnosti je součástí jejího údajného osvobození. Svenja počítá s tím, že se vzdá osob, se kterými má tak málo společného. V novém prostředí se k ní chová přátelsky ze začátku pouze Melanie. Markus jí může imponovat jen krátce. Když je z komunity vyloučen, Svenja zůstává se skupinou, bez sebemenší známky lítosti. Místo toho si těžce získává Marisino uznání, kterou vnímá jako „vůdčí vlčici“. Její agresivitu Svenja trpělivě snáší

a prokazuje tak schopnost trpět. Při tom všem zahání představu, že se jí očekávaný krok ke svobodě nevydařil – Svenja si vysloužila nové, mnohem horší závislosti. Když jí Markus strhnul z hlavy masku Hitlera, hořce si stěžovala. V komunitě je však konfrontována s mnohem větším násilím, což ji ze začátku fascinuje. Časem zjistí, že se zde uznává jen autorita mužů. Dívky a ženy jsou beztak přeурčeny k poddajnosti. Dříve než Svenja správně pochopí následky velebení násilí, klečí vedle své mrtvé kamarádky – a před touto katastrofou už není schopná zavírat oči.

Sandrova stagnace: kolotoč bezmoci

Pobyť ve vězení Sandra očividně zaskočil, zvýšil jeho nenávisť, ale jinak se nic nezměnilo. Sandro, zjevně bez práce a jiné smysluplné činnosti, se pohybuje v jakémsi stavu agresivní beznaděje. „Měl“ pouze Marisu a bydlel u ní, jeho vlastní rodina nehraje v jeho životě žádnou roli. Když se k němu obrátí Marisa zády, vylije si na ni svou zlost. Sandro neumí a nechce se vyjadřovat slovy. Chopí se zbraně spíše než slova. Reflexe, diskuze a stranické programy mu přijdou podezřelé. Ví toho dost. Stav národa nemůže být jiný než jeho vlastní – vidí ho temnější než kdy jindy. Tak Sandro vkládá svoji energii do sobeckého, zuřivého boje proti všem, o kterých se domnívá, že jsou vinni za jeho utrpení – zejména cizinci, „chátra“. S Marisou ho spojuje, kromě fyzické přitažlivosti, nenávisť k nepříteli. Pokud tomu tak není, rychle zakročí. Jeho agrese se stala samoúčelnou a dává mu iluzi moci.

Nenávisťná hudba pro všechny: Posun doprava skrze pravicový rock

Mnohem více než jakékoliv jiné znaky a rituály pečuje hudba o soudržnost komunity. Neonacisté se silně definují skrze hudební scénu: V Německu oficiálně funguje 165 pravicových kapel. S jejich hudbou se člověk ztotožní a je jí opojen, ať už na koncertech nebo, jako Marisa v *Bojovnicích*, přes rádio v autě. Hudba ve filmu však nepochází od nacistické kapely, nýbrž byla složena speciálně pro účely tohoto filmu.

Ambivalence symbolů

Kódy pravicového extrémismu jsou znameními, která musí být zároveň maskována. Na jednu stranu slouží k identifikaci a odstranění případné oběti; neboť musí být viditelná. Na druhou stranu jsou nacistické symboly trestné. Proto musí být tyto znaky viditelné a zároveň neviditelné. Marisin hákový kříž je vidět pouze tehdy, když se cítí skutečně v bezpečí (v rámci komunity); jinak ho má přešlepený náplastí. Také oblečením schovává tyto znaky: zatímco je snaha nacistické visačky dostat do běžných obchodů, mnozí pravicoví extrémisté se jich vzdali, aby nebyli odhaleni. Nosit symboly pravicového extrémismu je zkouškou odvahy. Projevuje se tak jednoznačný souhlas s kodexem chování: ve skupině držet pospolu, bojovat proti „ostatním“.

Příklady kódů pravicového extrémismu

14 = „14“ slov, jako má Marisa na předloktí „Musíme zajistit existenci pro naše lidi a budoucnost pro bílé děti“ (Wir müssen die Existenz unseres Volkes sichern und die Zukunft

unserer weißen Kinder) – parafráze bývalého neonacisty Davida Lanea. Často se 14 kombinuje s 88 na SPZ vozidel.

18 = „Adolf Hitler“ (1=A, 8=H)

28 = Krev & Sláva (Blood & Honour), v Německu zakázaná organizace.

88 = Heil Hitler – toto číslo si nechá vytetovat Svenja a její matka tomuto symbolu nerozumí.

Oblíbené jsou také germánské a keltské symboly. Keltský kříž symbolizuje Bílou sílu, Thorovo kladivo je pro očistění násilí – to je význam řetízku, který Sandro daruje Marise.

VZNIK FILMU

Bojovnice ve vás zanechají pocit studie nemilosrdného prostředí. Design, kostýmy a dialogy se zdají tak bezprostřední a autentické, že by několik scén a obrazů mohlo být použito do dokumentů. Tento realistický vzhled je nicméně výsledkem uměleckého designu. Zřejmou základnou byla hojnost pečlivého pozorování, z níž vznikl scénář a výprava. Způsoby a rituály, účesy, kostýmy a kulisy poskytují přesný obraz vykreslovaných postav a jejich životních názorů. Holé, chladně zařízené, až zchátralé pokoje navozují potřebnou atmosféru. Poměry bydlení jsou výrazem vnitřní prázdnoty, brutality a zanedbávání, nebo, jako v případě pěkných detailů – žehlička jako plotýnka na vaření, vychází z Rasulova nedostatku a tvořivosti. Kamera se zde „chová“ jako tichý divák, ne jako vypravěč. Události sleduje z výšky očí a v poloviční vzdálenosti, ukazuje detailní záběry, proti tomu nevyužívá téměř celkovou nebo neobvyklou perspektivu. My diváci vidíme totéž jako postavy, jsme s nimi, jako bychom seděli nebo stáli vedle Marisy a Svenji. Občas neklidný obraz ruční kamery tento dojem jen umocňuje. Ruční záběry působí jako zakomponované „originální nahrávky“.

Uprostřed

Bojovnice neposkytují divákům klasická vysvětlená, ani dostatečné přemítání z pohledu aktérů. *Bojovnice* nejsou, navzdory dramatickým událostem, žádným dobrodružným příběhem. Divák je od první scény vtažen do akce a neustále si brání svoji pozici. Tato důvěrná „blízkost“ působí skrze nedostatek vysvětlování zneklidňujícím dojmem. Je to jako kdybychom vkročili do podivného, nepřátelského světa, jehož pravidla ne zcela dokážeme pochopit. Proti čemu tu sedíme? Vyprávění postupuje po delších časových obdobích, realita života je odhalena jen částečně, některé otázky zůstávají otevřené, jiné se zase vystupují. Proč je zatčen jen Sandro a Marisa ne? Je Rasulův společník jeho starší bratr nebo jen kamarád? Zemřel při nehodě? I když je řada činů jasná, musí si divák poskládat dohromady řadu detailů, někdy dokonce i stav mysli hlavních postav. Tato nejistota pak vytváří napětí.

Drama oběti a pachatele

Smýšlení pravicových radikálů, prohloubené celou komunitou, ovlivňuje scénu za scénou: „Existují jen dva druhy lidí. Pokud nechcete být obětí, můžete udělat jen jednu věc – být pachateli.“ Zvláště je to patrné v závěru příběhu. Ve vlaku i na pláži identifikují nacisté své

oběti, provokují je, vyhrožují, uráží a bijí. Marisa ztratí nervy, když se Rasulův rozhodne pomstít. Autem pronásleduje jezdce na mopedu, aby je snad i zabila. Karta se však obrací a pachatel zažívá na vlastní kůži násilí. Nejprve Sandro: Policejní komando vpadne do bytu a odvede ho do vězení. Pak Marisa, protože jakmile se snaží z komunity vystoupit, dostává se do nebezpečí. Jen máloco může odehnat zuřícího Sandra. Nakonec mu nemůže uniknout. Když se mu jí podaří vypátrat, neváhá použít zbraň. A přestože se jí to podařilo, osudová spirála násilí je prolomena. Její dřívější oběť Rasul může díky její pomoci utéci.

„PRAVICOVÍ RADIKÁLOVÉ“ – obraz komunity s otázkami

Apolitický rváč nebo šikovný agitátor? Organizovaný terorista nebo výbušný příležitostný pachatel? Revolucionář nebo tradicionalista? Pravicově extrémistické spektrum v Německu má, jak se zdá, ode všeho trochu. Několik konstant však drží alespoň pohromadě. Novinář Thomas Kuban (pseudonym) shrnul v jednom rozhovoru (poprvé v roce 2008 na stern.de) některé výsledky z dlouholetého tajného průzkumu: Evropská neonacistická scéna je ovládána z Německa. Roste. Její hudba působí jako magnet a jako chytrý prostředek k šíření pravicově extrémistické ideologie. Členové se stále účinněji přestrojují. Ženy jsou stále v menšině, ale jejich podíl prudce narůstá. Kuban zůstal nepovšimnut a svou činnost nyní ukončil.

Co je to pravicový extrémismus?

Výzkumný tým vedený profesorem Heitmeyerem na Univerzitě v Bielefeldu hovoří raději o „skupině zaujímavých nepřátelských postojů“. Je založena na kolektivním znehodnocení celých skupin uvnitř lidské společnosti, které mohou provázet díky narušení demokratických hodnot. To, co začíná odmítnutím a vyloučením, může vést k nevráživosti, v nejhorším případě k vraždě a zabití. Pravicoví populisté, stejně jako výzkumníci z Bielefelderu, těží z atmosféry nepřátelství vůči Islámu, jakož i z antisemitismu nebo z široce rozšířeného odporu vůči menšinám.

Díky čemu je pravicový extrémismus „atraktivní“?

Proč se stal pravicový extrémismus oblíbený? Těží z omrzelosti demokracií a zatvrzení společnosti, ze společných tendencí vylučování. To je analýza výzkumníků z Bielefelderu, kteří si vzali od roku 2002 na mušku „německé podmínky“. Několik příkladů: „Když je nedostatek pracovních příležitostí, měli by se cizinci žijící v Německu vrátit do svých domovských zemí“, říká 24,4 % dotázaných v roce 2010. Alespoň 16 % si myslí, že „Židé mají v Německu příliš velký vliv“.

Podle čeho pozná člověk pravicové radikály?

Součástí této scény je její vztah k „předvádění se“ – například skrze tetování nebo kódy, které je vidět ve filmu, nebo přehlídkami. Vyvinuli si tak vlastní módu, životní styl. Nicméně ne všichni pravicoví radikálové chodí nutně s oholenou hlavou nebo tetováním, scéna se

neustále mění. Pokud se cítí ohrožena, izoluje se a pořádá konspirativní setkání a události. Politicky ambiciózní jdou za svým cílem jinými cestami: Snaží se šířit myšlení pravicového extrémismu tiše. Oblékají se nenápadně, chodí do normálního zaměstnání. Pokrývají všechny věkové kategorie, nepochází z okrajových vrstev, jsou doma ve všech částech Německa. Někteří kandidují, zdánlivě nestranně, do místních zastupitelstev.

Závěr: Na venek jsou těžko rozpoznatelní. Nejjistějším poznávacím znakem pravicových extrémistů je jejich myšlení – včetně nenávisti k cizincům, přehnanému nacionalismu a zlehčování nacistických zločinů. Nejlepší obranou je odolat populistickým médiím těchto myšlenek a postavit se za demokratické hodnoty, za solidaritu, rozmanitost a toleranci.

FILMOVÍ HERCI

„Demokracie je to nejlepší, co jsme kdy v Německu měli. Všichni jsme si rovni. Není žádné nahoře ani dole. V demokracii může spolurozhodovat každý: Ty, já, alkoholici, fetišáci, prznitelé dětí, negři. Blbci, kteří nedodělali ani základku...“ (Marisa, úvod filmu)

Marisa (Alina Levshin)

Jemná, křehká? Optický klam, Marisa je tvrdá a brutální. Miluje svého dědečka a Sandra, jehož je „nacistickou nevěstou“. Nenávidí cizince. Pracuje jako pokladní v obchodě. Marisa se odreagovává nemilosrdně, až jednou zajde příliš daleko. Najednou má pocit viny a začne oběti pomáhat. Svenja, „nová“, pronikne do Marisina nitra. Sandro je již odsunut. Na obzoru je velká změna.

Sandro (Gerdy Zint)

„Chci vidět akci“: Macho zůstane Macho. Sandro je vždy plný adrenalinu, pije pivo, ale nikdy nebere drogy. Chce být dominantní, rád vyhledává spory a snadno ztratí nervy. Sandro skončí dočasně ve vězení, vinou druhých. Takže vzroste jeho hněv na cizince, policii. Pro všechny případy si pořídí pistoli Walther P38. Marisa je pro Sandra jedna jediná – dokud je ochotná ho poslouchat a obdivovat.

Svenja (Jella Haase)

Holka ze spořádané rodiny se stává členem komunity: Chytrá 15letá holka se dusí mezi opičí láskou své matky a tyranstvím svého otčima. V tu pravou chvíli přijde Markus, který dá jejímu rebelství správný směr. Bezohlednost nacistické subkultury snáší Svenja bez naříkání jako zaučující se trpitel. Jejím novým idolem je Marisa. Za její náklonnost musí bojovat – až se jednoho dne Svenja od Marisy naučí více, než obě tuší.

Rasul (Sayed Ahmad Wasil Mrowat)

„Ty mi pomůžeš?“, Rasul nemá peníze a ve svých 14 letech prchá téměř přes půlku světa. Je nenáročný a dokáže si poradit s jakoukoliv situací. Ale nenechá si vše líbit a tiše a vytrvale

hájí sám sebe. Umí je pár frází anglicky, nic víc. Rasul se zdá skromný, ale vytrvale sleduje svůj cíl: dostat se z Německa do Švédska za svým strýcem.

Bea (Rosa Enskat)

Zahořklá a osamělá: Marisina matka velmi trpěla pod rukou svého otce – Marisina oblíbeného dědečka. Nemůže čekat, až otec „konečně“ zemře, a tak vyhazuje jeho věci oknem ven. Beain život se skládá z nudné prázdnoty, zoufalé práce v domě nebo v supermarketu a nekončících sporů s dcerou. Politické vykolejení dcery je jí lhostejné, máří Marisiny snahy o sblížení, ačkoliv ji nenechávají chladnou.

Markus (Lukas Steltner)

Jablko nepadá daleko od stromu: Markus, syn starého komunisty, je spolehlivý neonacista. Také chce udělat dojem na Svenju a zatím mu to vychází. Pak ale udělá sebestředný Markus chybu. Je arogantní a zahrává si s drogami. Dostane tedy nakládačku a je vyhoštěn z komunity. Markus ztratí nejen svou neonacistickou úctu, ale také své „čisté“ kamarády a navíc svou přítelkyni.

Dědeček (Klaus Manchen)

„Za všechno musíme zaplatit“: Dědeček Franz dodržuje pevně morální zásady a navíc je nepoučitelný antisemita ze staré školy. Malá vnučka Marisa je jeho hvězdičkou a „bojovnicí“. Pro ni on zůstává stále milovaným dědečkem, nejdůležitějším člověkem v jejím životě, i když už jí je 20 let. Marisina matka ho naopak nenávidí víc než cokoli jiného a přeje si jeho smrt, aby se ho již jednou provždy zbavila.

PRAKTICKÁ CVIČENÍ

PŘIPRAVTE SE NA NÁVŠTĚVU KINA

Manifesty slova

Asociativní myšlenky – nasbírané a propojené, vlastní zkušenosti, komunikace (práce v malých skupinách)

Napište na papíry klíčová slova (jeden papír – jedno slovo) a rozmístěte je po místnosti. Příklad: Emoce, Kliše, Intolerance, Rasismus, Rituály, Styl oblékání, Stereotyp, Násilí, Postavení žen, Pravý Němec (resp. Čech), Otčina.

Úkol: Vytvořte malé skupiny. Každá si vybere list papíru, naformuluje asociace s daným termínem a zaznamená je na papír. Ostatní skupiny mohou přidat své myšlenky. Postupně si vymění své papíry. „Manifesty slova“ se pak znovu rozvěsí po místnosti.

Násilí jako opojení

Zkoumání násilí, monitoring zpráv v médiích (tisk, televize), vlastní definice násilí mezi pravicovými extrémisty, osobní postoj k násilí pravicových extrémistů.

Otázky a úkoly:

- Co mají do činění nedávné zprávy o vlně násilí, zvláště z prostředí pravicového extrémismu, s vlastní realitou?
<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/192539-pravicovi-extremiste-demonstrovali-proti-islamizaci-nemecka/>
<http://zpravy.ihned.cz/c1-55281210-police-pravicovi-extremiste-zvazovali-likvidaci-konkretnich-osob-a-objektu-v-cr>
http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/varovani-pravicovi-extremiste-se-snazi-infiltrovat-do-armady_244306.html
<http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/bis-pravicovi-extremiste-se-loni-snazili-obnovit-sve-aktivity>
- Zjistěte mezi přáteli zážitky s násilím! Jaké jsou různé podoby násilí a co mají společného?
- Už jste zažili útok pravicových extrémistů? Jaké byly následky incidentu?
- Jsou do násilných činností zapojeny i dívky?
- Může opilost člověka vyvolat násilí? Jaké emoce převažují?
- Troufnete si pomoci někomu, kdo je bezprostředně vystaven násilí? Kdy byste mu nikdy nepomohli?
- Definujte slova „Násilí/pravicově extrémistické násilí“; vyjádřete své názory na toto téma.

Popište „nenávist z hloubi duše“

Zkoumejte základní emoce, jako jsou zlost, vztek, strach, pochopení a překonání extrémního pocitu nenávisti. Převeďte tuto diskuzi do literární formy.

Úkol:

Udělejte si společný brainstorming na téma silných emocí, jako jsou zlost, vztek, strach a nenávist! Najděte literární formu, jak tyto základní emoce vyjádřit. Příklad: (Z dokumentace projektu Studenti píší s autorkou Anjou Tuckermannovou, Scheuklappen, Rheinsberg 2002).

- Nesnáším, když se hádáme.
- Nesnáším, když mi nerozumíš.
- Nesnáším, když mě urážíš.
- Nesnáším, když se musím omlouvat.
- Nesnáším, když mi nevěříš.
- Nesnáším, že se na mě nespolehneš.
- Nesnáším, že od tebe nedostanu žádnou reakci.
- Nesnáším zklamání.
- Nesnáším zoufalství.
- Nesnáším, když mě přehlížíš.

Autor: neznámý

Znaky násilí

Rozpoznání a vysvětlení symbolů pravicového extrémismu, kódů a pochopení, poznávací znaky pravicového extrémismu (průzkum, jako domácí úkol / hra rolí)

Úkol 1:

Sestavte soupis pravicových symbolů a poznávacích znaků organizací jako jsou neonacisté.

Příklad: 88; dvojitě „S“; 14 slov; vlasy: vyholené hlavy a „ptačí střih“ jako má Marisa v *Bojovnicích*; GDF: Společenství německých žen, nástupnická organizace SFD (Kruh německých skinheadských přítelkyň); Bílá síla

Úkol 2:

Studenti pátrají ve svém okolí (stěny domů, dveře, veřejná místa a doprava) po ukázkách a symbolech, z nichž lze vyvodit závěr, že je zde zanechali lidé s neonacistickým smýšlením. Jakou to vyvolává reakci? Tyto závěry mohou být vyvěšeny na nástěnce jako komentované přehledy nebo uveřejněny na webových stránkách školy.

„Jednou z pěti nacistů je nyní žena a jejich počet stále roste. Této skutečnosti se dlouho nevěnovala pozornost. Také již dávno neplatí, že pravicové ženy často mění společníky z řad skinheadů. Určitě to jsou národní zástupkyně s dívčím a módním vzhledem země a velmi váženě vyhlížející nebo prostě moderně a módně vypadající ženy všech věkových kategorií (...) Doby, kdy byli pravicoví extrémisté poznat na první pohled, jsou již pryč, u obou pohlaví.“ (citováno z Rechtsradikale Frauen, WDR / frauTV, vysílání 31. března 2011)

Velké proč

Průzkum sociálních a sociálně-psychologických společenství; diskuze

Podněty k základním myšlenkám:

Mobil a i-Phone se staly každodenní součástí naší komunikace, že si bez nich ani nedokážeme představit svůj den. Přátelství a konflikty projednáváme přes mobil na jakémkoliv veřejném místě; Flash moby slouží jako zábavná volnočasová aktivita; sebepoznání se odehrává ve virtuálním herním světě. Lidské tělo je díky médiím prezentováno prostřednictvím krásy, výkonnosti a kultu zdraví. Naproti tomu funguje mezi mladými hledání autentičnosti.

Otázka směřuje na zkušenosti s vlastním tělem v extrémních situacích, „vnímání sebe sama“, demonstrace nepřiměřené síly a provokace. Tyto touhy si vyhledávají své oběti, u nichž se mísí strach s opojením, a tak snadno podlehnou. Agresivní nacistická rapová hudba a taneční styl podporují různé pocity, kromě rozpoznání dobra a zla – a vyvolávají falešné pocity vlastní důležitosti a moci.

Návrhy otázek na diskuzi:

- Jaké jsou argumenty pro tuto teorii a jaké proti?
- Je agrese stálou základní konstantou?
- Jaké společenské faktory mají na toto společenství vliv?
- Jak se jim může postavit jedinec a jak celá společnost?

PO NÁVŠTĚVĚ KINA

Otázky k filmu

1. Popište Marisu! Co říká o svém životě? Co je pro ni důležité? Co jí jde dobře? Jaké má slabé stránky? (Příklady: žije se svojí matkou / prodavačka / silná vazba na dědečka / se svým přítelem Sandrem a skupinou neonacistů se cítí uznávaná a silná / nepřemýšlí o svém vztahu s neonacisty / navenek projevuje vždy svou sílu, ale před svým dědečkem je zranitelná / má talent improvizovat / hledá lásku a bezpečí.)
2. Detail: Jaké nálady a emocionální stavy přináší kamera skrze detailní záběr Marisina obličeje? Popište výrazné situace filmu! Podívejte se na motiv plakátu! (Vystrašená a rozrušená ze zatčení Sandra / nadřazená, agresivní a nekompromisní při prvních setkáních se Svenjou / smutná a našťvaná po smrti dědečka / plakát: mladá žena hledí vážně a rozhodně vpřed, neonacistické znaky jsou viditelné až na druhý pohled.)
3. Kdy začne divák cítit empatie vůči Marise, kdy se to otočí? Jak kamera tyto momenty zabírá? (Citlivé scény v nemocnici s dědečkem – detailní záběr / Marisa vyhrožuje Svenje na balkónu – proměna z žabí na ptačí perspektivu, napůl blízký záběr – divák jakoby stál těsně vedle hlavní postavy)
4. Kdy se změní Marisin postoj pravicové extremistky? Kdo nebo co je spouštěcím mechanismem? (Rasul odmítá přijmout roli oběti, aktivně se brání Marisinu chování / poslední dědečkova slova: ...za vše zaplatit, mít zodpovědnost / pocit viny / Sandro ji emocionálně nepochopí)
5. Dědečkova úloha v Marisině životě; které jeho názory sdílí? (intenzivní, láskyplný vztah / dědeček chce Marisu zocelit: „moje bojovnice“ / náhradní otec / děda cítí svár (nepříjemné prostředí), stanoví počátek k Marisinimu pravicovému postoji, její nenávisti vůči cizincům a Židům)
6. Svenjiny rodinné vztahy. Které scény hovoří o vztahu mezi matkou a dcerou; které mezi otčímem a dcerou? (Svenjin profil na počítači: „nenávistná“, „sirotek“ / smířlivá matka: společné pauzy na cigaretu, rozhovory mezi čtyřma očima o jejím příteli a prvním sexu / despotický otčím: peníze za dobré známky místo skutečného uznání; nutí ji k poslušnosti, za trest musí vykouřit celou krabičku cigaret, dokud jí z toho není špatně)
7. Které scény popisují místo, které v Marisině citovém životě zaujímá její matka? (v ošoupané staré kuchyni Marisina matka nepřipustí žádný fyzický kontakt / Marisa nemá vůči ní žádný respekt, bije svoji matku / matka chce Marisu pevně u sebe držet, ale to nejde a Marisu více utvrzuje v útěku / Marisa si nechce připustit to, co jí její matka řekla o dědečkovi)

8. Marisa, Svenja, Melanie: Co přitahuje holky z tak rozličných prostředí ke komunitě nacistů? (agresivní vystupování skupiny jim imponuje, cítí se tu silné, jako ženská menšina mají zvláštní postavení, sex)
9. Čím přispívají mladí muži k ději filmu? (neonacistická základna, odrazový můstek pro dramatické události ve filmu)
10. Jaké klíčové momenty a vývoj vidíte v příběhu? Popište stručně přinejmenším pět scén, které charakterizují Marisinu životní cestu! (útoky ve vlaku, Marisa aktivně a otevřeně prezentuje své názory / nehoda, kterou vyprovokovala, doprovázená nenávistnou hudbou, která vyvolává opojení z agrese: „Deutschland, mein Vaterland... Holocaust Reloaded...“ / Marisa - pachatel se vrací na místo činu, první pocit viny / návštěva dědečka v nemocnici – ohlédnutí: on a Marisa na pláži / prosazení jejího nadřazeného postavení ve skupině vůči Svenje / Marisa se dozví o smrti dědečka – s emocionálním šokem začíná přehodnocovat / otevřená konfrontace při noční jízdě do Pruru u Rügenu k dnešním památkářsky chráněným a dosud nedokončeným KdF-přímořským lázním, viz www.proradok.de)
11. Proč byla pro film složena originální hudba? (Pravidlo spoluúčasti; žádné šíření originální propagandy, žádné spojení s pravicovým extrémismem, žádná reklama neonacistickým kapelám; viz výše, poznámky o údajích filmu)
12. Jak působí vybrané lokality? (plochý byt, pustá architektura, zchátralé domy – zvyšující autentičnost)
13. Symboly ve filmu: moře, cigarety, maskované tetování – co dělají s publikem? Co představují? (Moře: Vzpomínky na bezpečí, svobodu / Kouření: Nezávislost, odpoutání se od rodiny, opojení a sebeničení / maskovaná svastika: snaha vyhnout se policejnímu stíhání a přesto provokovat)

V zorném úhlu pohledu – chci to vidět nebo ne?

Podle zájmů skupiny vyberte otázky o filmu a začleňte je do rozhovoru – výpovědi na úvodu a konci filmu od Marisy a Svenji a perspektiva pro vývoj Svenjiny postavy jako možná filmová zápleтка pro *Bojovnice II*, s konceptem demokracie a společenské reality Německa.

Úkol 1:

Diskuze o filmových otázkách, pokud možno otevřených, a zaujetí postoje. K tomu otázky jako „Co je pro mne důležité?“ a vnést do diskuze své vlastní chápání demokracie. Obě prohlášení od Marisy a Svenji na začátku a na konci filmu utváří „rám“ filmu. „Demokracie je...“ (viz výše)

Úkol 2:

Diskutujte o konci filmu *Bojovnice*. Mohl dopadnout jinak? Jak se filmové postavy mohly dále vyvíjet? Navrhněte alternativní zakončení filmu, načrtněte děj a místo možného pokračování (*Bojovnice II*).

Vnímání – zpochybnění

Jak neonacismus vnímá pohlaví – obhajoba a diskuze, uvědomění si aktivit a sebeuvědomění pravicově extrémistických dívek a žen; zpochybněte příslušné sociální vnímání, zaujměte postoj.

Úkol:

Teze a antiteze k vnímání problému – diskutujte, interpretujte nebo dokažte v malé skupině studentů:

1. Ženy jsou mírumilovné <> Ženy jsou aktivní a nepřímo se podílí na vykonávání oprávněného násilí.
2. Ženy se nezajímají o politiku <> Ženy nejsou brány vážně v jejich společenských a politických projevech.
3. Pravicový extrémismus dívek je jen určité období <> Veřejně zobrazované pravicové symboly a útočný kontakt s pravicově extrémistickým jednotným postojem je znakem přechodu k pravicově extrémistické scéně a upevnění pravicových názorů.
4. Ženy jsou méně vidět a méně nebezpečné <> Ženy jsou akceptovány spíše díky své veřejné účasti; jsou nebezpečné, protože vypadají „křehce“ a lépe „umísťují“ pravicová nacionalistická hesla na veřejná místa.

Fašismus není trendy

Nasbírejte nápady na antifašistické kampaně a vzdělávací portál, přineste neobvyklé kreativní nápady, které se mohou inspirovat probíhajícími působivými projekty, a přidejte závazek k společenskému úkolu: „Pokud se nebudeme angažovat, tak budou vznikat „bílé fleky“ a tak mohou tyto ženy dále šířit toto neblahé poselství.“ (Andrea Röpke, Rechtsradikale Frauen, WDT / frauTV, vysílání z 31. 3. 2012)

Úkol:

Odstartuje třídní nebo školní kampaň proti „pravicovému životnímu stylu“; jděte kreativní cestou a snažte se zasáhnout mladé lidi v jejich digitálním světě. (Příklad: Podle některé z iniciativ konaných v Německu; ze strany dívek, aby vznikly preventivní projekty; osvětové kampaně na sociálních sítích: „Sedět nečinně a nebránit se...“, série fotografií „osobní odvaha“, „troufněte si zasadit nacistům „ránu“...“ / jednotlivé návrhy zvaží předem školská rada).

VELICE VÁM DĚKUJEME ZA VÁŠ ČAS A ZÁJEM

